

פרשת וישב – רביעי

לח (ט) ויהי בעת ההוא וירד יהודה מאת אחיו ויט ער איש עד למי ושמו חיריה:

טז ויהי בעת ההוא. למה נסמכה פרשה זו לכאן והפסיק בפרשתו של אחי מגדלתו כשראו בצרת אביהם אמרו אתה אמרת למכרו אלו אמרת להשיבו הינו שומעים לך: ויט. מאת אחיו: עוד איש עד למי. נשתתף עמו:

(כ) וירא שם יהודה בת איש כנעני ושמו שוע ויקחה ויבא אליה:

טז כנעני. תגרא:

(ג) ויתגר ותלד בן ויקרא את שמו ער:

(ד) ויתגר עוד ותלד בן ותקרא את שמו אונן:

(ה) ותסף עוד ותלד בן ותקרא את שמו שלה ויהי בכיזב בלדתה אתו:

טז ויהי בכיזב. שם המקום ואומר אני על שם שפסקה מלדת נקרא כזיב לשון היו תהיה לי כמו אכזב. אשר לא יכזבו מימיו. דאם לא כן מה בא להודיענו. ובבראשית רבה ראינו ותקרא שמו שלה וגו' פסקת:

(ו) ויקח יהודה אשה לער בכורו ושמה תמר:

(ז) ויהי ער בכור יהודה רע בעיני יהודה וימתהו יהודה:

טז רע בעיני ה'. פרעתו של אונן משחית זרעו שנאמר באונן וימת גם אותו כמיתתו של ער מיתתו של אונן ולמה היה ער משחית זרעו כדי שלא תתעבר ויכחיש יפיה:

(ח) ויאמר יהודה לאונן בא אלי אשת אחיך ויבם אתה והקם זרע לאחיד:

טז והקם זרע. הבן יקרא על שם המת:

(ט) וידע אונן כי לא לו יהיה הזרע ויהי אם בא אל אשת אחיו ושחת ארצה לבלתי נתן זרע לאחיו:

טז וישחת ארצה. דש מבפנים וזורה מבחוץ:

(י) וירע בעיני יהודה אשר עשה וימת גם אתו:

(יא) ויאמר יהודה לתמר בלתי שבי אלמנה בית אחיך ער יגדל שלה בני כי אמר פן ימות גם הוא כאחיו ותלד תמר ותשב בית אביה:

טז כי אמר וגו'. כלומר דוחה היה אותה בקש שלא היה בידעתו להשיאה לו: כי אמר פן ימות. מוחזקת היא זו שמימותו אנשיה:

(יב) וירבו הימים ותמת בת שוע אשת יהודה וינחם יהודה ויעל על גזו צאנו הוא וחיריה רעהו העד למי תמנתה:

טז ויעל על גזו צאנו. ויעל תמנתה לעמוד על גזו צאנו:

(יג) ויגד לתמר לאמר הנה חמיך עלה תמנתה לגז צאנו:

טז עלה תמנתה. בשמשון הוא תמנתה בשפוע הקר היתה יושבת לה מכאן:

(יד) ותסר בגדי אלמנותה מעליה ותבם בצעירה ותתעלה ותשב בפתח עינים אשר על דרך תמנתה כי ראתהו כי גדל שלה והוא לא נתנה לו לאשה:

טז ותתעלה. כסתה פניה שלא יכיר בה: ותשב בפתח עינים. בפתיחת עינים בפרשת דרכים שעל דרך תמנתה. ורבותנו דרשו בפתחו של אברהם אבינו שכל עינים מצפות לראותו: כי ראתה כי גדל שלה וגו'. לפיכך הפקירה עצמה אצל יהודה שהיתה מתאנה להעמיד ממנו בנים:

(טו) ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה:

טז ויחשבה לזונה. לפי שיושבת בפרשת דרכים: כי כסתה פניה. ולא יכול לראותה ולהכירה. ומדרש רבותנו כי כסתה פניה כשהיתה בבית חמיה היתה צנועה לפיכך לא חשדה:

(טז) ויט אליה אל הדרך ויאמר הבה נא אבוא אליך כי לא ידע כי כלתו הוא ותאמר מה התנן לי כי תבוא אלי:

טז ויט אליה אל הדרך. מדרך שהיה בה נטה אל הדרך אשר היא בה ובלשון לעז דשטורני'ר: הבה נא. הכני עצמך ודעתך לך. כל לשון הבה לשון הזמנה הוא חוץ ממקום שיש לתרגמו בלשון נתינה ואף אותן של הזמנה קרובים ללשון נתינה הם:

(יז) ויאמר אנכי אשלח גדי עזים מן הצאן ותאמר אם התנן ערבון עד שלחך:

טז ערבון. משכון:

(יח) ויאמר מה הערבון אשר אתנן לך ותאמר חתמך ופתילך ומטנך אשר בידך ויתנן לה ויבא אליה ויתגר לו:

טז חתמך ופתילך. עזקתך ושופך. טבעת שאתה חותם בה ושמתך שאתה מתכסה בה: ויתגר לו. גבורים כיוצא בו צדיקים כיוצא בו:

(יט) ותקם ותלך ותסר צעיפה מעליה ותלבש בגדי אלמנותה:

(כ) וישלח יהודה את גדי העזים ביד רעהו העד למי לקחת הערבון מיד האשה ולא מצאה:

(כא) וישאל את אנשי מקמה לאמר אינה הקדשה הוא בעינים על הדרך ויאמרו לא היתה בזה קדשה:

טז הקדשה. מקודשת ומזומנת לזונה:

(כב) וישב אל יהודה ויאמר לא מצאתיה וגם אנשי המקום אמרו לא היתה בזה קדשה:

(כג) ויאמר יהודה תקח לה פן נהיה לבו הנה שלחתי הגדי הזה ואתה לא מצאתה:

טז תקח לה. יהיה שלה מה שבקדה: פן נהיה לבו. אם תבקשנה עוד יתפרסם הדבר ויהיה גנאי כי מה עלי לעשות עוד לאמת דברי: הנה שלחתי הגדי הזה. ולפי שרמה יהודה את אביו בגדי עזים שהטביל כתנת יוסף בדמו רמוהו גם אותו בגדי עזים:

(כד) ויהי כמשלש חדשים ויגר ליהודה לאמר ונתה תמר בלתיך וגם הנה הרה לזוננים ויאמר יהודה הוציאה ותשרף:

טז כמשלש חדשים. רובו של ראשון ורובו של אחרון ואמצעי שלם ולשון כמשלש חדשים כהשלש החדשים כמו ומשלוש מנות משלוש ידם וכן תרגום אונקלוס בכתולות ירמיה: הרה לזוננים. שם דבר מעוברת כמו אשה הרה וכמו ברה כחמה: ותשרף. אמר אפרים מקשה משום רבי מאיר בתו של שם היתה שהוא כהן לפיכך דנוה בשרפה:

(כה) הוא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה ותאמר הכרנא למי החתמת והפתילים והמטה האלה:

טז הוא מוצאת. להשרף: והיא שלחה אל חמיה. לא רצתה להלבין פניו ולומר ממך אני מעוברת אלא לאיש אשר אלה לו אמרה אם יודה מעצמו יודה ואם לאו ישרפני ואל אלבין פניו. מכאן אמרו נח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים: הכר נא. אין נא אלא לשון בקשה הכר נא בוראך ואל תאבד שלש נפשות:

(כז) ויבד יהודה ויאמר צדקה ממני ביעל-בן לא-נתתיה לשלה בני ולא יסף עוד לדעתה:

טז צדקה. בדרךיה: ממני. היא מעוברת ורבותנו זכרונם לברכה, דרשו שיצאה בת קול ואמרה ממני ומאתי יצאו הדברים לפי שהיתה צנועה בבית חמיה גזרתי שציאו ממנה מלכים להעמיד מלכים בישראל: כי על כן לא נתתיה. כי בדין עשתה על אשר לא נתתיה לשלה בני: ולא יסף עוד. יש אומרים לא הוסיף ויש אומרים לא פסק. וחברו גבי אלדר ומדרד ולא יספו ומתרגמין ולא פסקו:

(כח) ויהי בלדתה ויתנן ויתקח המילדת ותקשר עליה שני לאמר זה יצא ראשונה:

טז ויתנן יד. הוציא האחד ידו לחוץ ולאחר שקשרה על ידו השני החזירה:

(כט) ויהי כמשב ידו והנה יצא אחיו ותאמר מה פרצת עליך פרץ ויקרא שמו פרץ:

טז פרצת. חזקת עליך חזק:

(ל) ויאתר יצא אחיו אשר על ידו השני ויקרא שמו זרח:ם

טז אשר על ידו השני. ארבע ידות כתובות כאן כנגד ארבע חמרים שמעל עץ שציא ממנו ויש אומרים כנגד ארבעה דברים שלקח אדרת שוער ושני חתיכות כסף של מאתים שקלים ולשון זרח: ויקרא שמו זרח. על שם זריחת מראית השני:

א והיה בעדנא ההוא, ונתח יהודה מלות אחוהי; וסטא לות גברא ועלמאה, ושמייה חיריה.

ב וחזא תמן יהודה בת גבר תגר, ושמייה שוע; ונסבה, ועאל לותה.

ג ועדיאת, וילידת בר; וקרא ית שמייה, ער.

ד ועדיאת עוד, וילידת בר; וקרת ית שמייה, אונן.

ה ואסיפת עוד וילידת בר, וקרת ית שמייה שלה; והיה בכזיב, פד ילדת יתיה.

ו ונסיב יהודה אתתא, לער בכריה; ושמה, תמר.

ז והיה, ער בכריה דיהודה בישו קדם יי; ואמיתיה, יי.

ח ואמר יהודה לאונן, עול לות אתת אחור ויבם יתה; ואקים זרעא, לאחור.

ט וידע אונן, ארי לא על שמייה מתקרי זרעא; והוי פד עליל לות אתת אחוהי, ומחביל אויחיה על אנא, בדיל דלא לקימא זרעא, לאחוהי.

י ובאיש קדם יי, דעבד; ואמית, אף יתיה.

יא ואמר יהודה לתמר בלתייה תיכי ארמלא בית אבוייך, עד דירכי שלה ברי ארי אמר, דלמא ימות אף הוא כאחוי; ואזלת תמר, ויתיבת בית אבויא.

יב וסגיאנו, יומיא ומיית, בת שוע אתת יהודה; ואתנחם יהודה, וסליק על גזוי עניה הוא וחיריה רחמיה עדלמאה לתמנת.

יג ואתחנא לתמר, למימר: הא חמוייך סליק לתמנת, למגז עניה.

יד ואעדיאת לבושי ארמלותה מנה, ואתכסיאת בעיפא ויתיבת בפרשות עינים, דעל אורח תמנת: ארי חת, ארי רבא שלה, והיא, לא אתיחיבת ליה לאתו.

טו וחזה יהודה, וחשבה כנפקת ברא; ארי כסיאת, אפהא.

טז ואמר, אנא אשרד גדיא בר עזי מן ענא; ואמרת, אם תתן משכונא עד דתשלח.

יז ואמר, מא משכונא דאתין ליה, ואמרת עזקתך ושופך, וחטך דבידך; ויהב לה ועאל לותה, ועדיאת ליה.

יח ואמר יהודה תסב לה, דלמא נהי חוף; הא שרית גדיא הדין, ואת לא אשפחתה.

יט וקמת ואזלת, ואעדיאת עיפה מנה; ולבישת, לבושי ארמלותה.

כ ושדר יהודה ית גדיא בר עזי, ביד רחמיה עדלמאה, למסב משכונא, מידא דאתתא; ולא, אשכחה.

כא ושאל ית אנשי אתרה, למימר, אן מקדשתא דהיא בעינים, על אורחא; ואמרו, לית הכא מקדשתא.

כב ותב, לות יהודה, ואמר, לא אשפחתה; ואף אנשי אתרא אמרו, לית הכא מקדשתא.

כג ואמר יהודה תסב לה, דלמא נהי חוף; הא שרית גדיא הדין, ואת לא אשפחתה.

כד והיה בלדתה ויתנן ויתקח המילדת ותקשר עליה שני לאמר זה יצא ראשונה:

כה הוא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה ותאמר הכרנא למי החתמת והפתילים והמטה האלה:

כו הוא מוצאת. להשרף: והיא שלחה אל חמיה. לא רצתה להלבין פניו ולומר ממך אני מעוברת אלא לאיש אשר אלה לו אמרה אם יודה מעצמו יודה ואם לאו ישרפני ואל אלבין פניו. מכאן אמרו נח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים: הכר נא. אין נא אלא לשון בקשה הכר נא בוראך ואל תאבד שלש נפשות:

כז ויבד יהודה ויאמר צדקה ממני ביעל-בן לא-נתתיה לשלה בני ולא יסף עוד לדעתה:

כח והיה בלדתה ויתנן ויתקח המילדת ותקשר עליה שני לאמר זה יצא ראשונה:

כט ויהיה כמשב ידו והנה יצא אחיו ותאמר מה פרצת עליך פרץ ויקרא שמו פרץ:

ל והיה יצא אחיו אשר על ידו השני ויקרא שמו זרח:

מ ואמר יהודה לתמר בלתייה תיכי ארמלא בית אבוייך, עד דירכי שלה ברי ארי אמר, דלמא ימות אף הוא כאחוי; ואזלת תמר, ויתיבת בית אבויא.

נ וסגיאנו, יומיא ומיית, בת שוע אתת יהודה; ואתנחם יהודה, וסליק על גזוי עניה הוא וחיריה רחמיה עדלמאה לתמנת.

ס ואמר יהודה לאונן, עול לות אתת אחור ויבם יתה; ואקים זרעא, לאחור.

ע וידע אונן, ארי לא על שמייה מתקרי זרעא; והוי פד עליל לות אתת אחוהי, ומחביל אויחיה על אנא, בדיל דלא לקימא זרעא, לאחוהי.

פ ובאיש קדם יי, דעבד; ואמית, אף יתיה.

פא ואמר יהודה לתמר בלתייה תיכי ארמלא בית אבוייך, עד דירכי שלה ברי ארי אמר, דלמא ימות אף הוא כאחוי; ואזלת תמר, ויתיבת בית אבויא.

פב וסגיאנו, יומיא ומיית, בת שוע אתת יהודה; ואתנחם יהודה, וסליק על גזוי עניה הוא וחיריה רחמיה עדלמאה לתמנת.

פג ואמר יהודה לאונן, עול לות אתת אחור ויבם יתה; ואקים זרעא, לאחור.

פד וידע אונן, ארי לא על שמייה מתקרי זרעא; והוי פד עליל לות אתת אחוהי, ומחביל אויחיה על אנא, בדיל דלא לקימא זרעא, לאחוהי.

פה ובאיש קדם יי, דעבד; ואמית, אף יתיה.

פז ואמר יהודה לתמר בלתייה תיכי ארמלא בית אבוייך, עד דירכי שלה ברי ארי אמר, דלמא ימות אף הוא כאחוי; ואזלת תמר, ויתיבת בית אבויא.

פח וסגיאנו, יומיא ומיית, בת שוע אתת יהודה; ואתנחם יהודה, וסליק על גזוי עניה הוא וחיריה רחמיה עדלמאה לתמנת.

פט ואמר יהודה לאונן, עול לות אתת אחור ויבם יתה; ואקים זרעא, לאחור.

ץ וידע אונן, ארי לא על שמייה מתקרי זרעא; והוי פד עליל לות אתת אחוהי, ומחביל אויחיה על אנא, בדיל דלא לקימא זרעא, לאחוהי.